

آقای دکتر محمدرضا توکلی صابری

دکتر محمدرضا توکلی صابری از جمله برگزیدگان جشنواره ترویج علم در سال جاری است که در طول حیات علمی خود تلاش‌های زیادی جهت اشاعه علم و ساده‌سازی مفاهیم علمی باهدف افزایش درک عمومی جامعه از موضوعات علمی انجام داده است. وی در گفتگو با سینا پرس عمده‌ترین فعالیت‌های خود را به این ترتیب شرح داد: در دهه ۴۰ خورشیدی که من دانشجو بودم یعنی در حدود سال‌های ۴۴-۴۵، برای مجله دانشمند مطالب علمی را ترجمه می‌کردم. مهم‌ترین موضوعاتی که در این سال‌ها به آن پرداختم، اخبار پزشکی، پزشکی عمومی و داروسازی بود که آن‌ها را ترجمه می‌کردم. در ادامه و پس از عزیمت به انگلستان، کتاب‌هایی را ترجمه کرده و جهت انتشار به ایران فرستادم. پس از بازگشت دوباره به ایران، همچنان کار ترجمه و تألیف را ادامه دادم تا اینکه برای چند سال به کشور آمریکا رفتم.

در سال‌های اخیر و به‌خصوص پس از بازنشستگی و طی ۸ سال گذشته فرصت بیشتری برای پرداختن به موضوع ترویج علم داشتم. برای همین بیشتر وقت خود را صرف ترجمه و تألیف کردم و بیشتر این کتاب‌ها و مطالب در مباحث پزشکی و موضوعات علمی عمومی هستند.

برگزیده جشنواره ترویج علم سال جاری در رابطه با فعالیت‌های اخیر خود گفت: من حدود ۴۰ کتاب به‌صورت ترجمه و تألیف داشته‌ام که همگی در ایران چاپ شده‌اند. ۶ یا ۷ عنوان از این کتاب‌ها نیز زیر چاپ هستند و در واقع به خاطر مشکل کاغذ، چاپ کتاب‌ها کند پیش می‌روند.

دکتر توکلی نقش رسانه‌های عمومی مانند تلویزیون را در ترویج علم بسیار مهم دانسته و تأکید کرد که هر مطلب علمی را می‌شود آن‌قدر ساده کرد که حتی افرادی که هیچ اطلاعی راجع به آن بحث علمی ندارند نیز قادر به درک آن باشند.

متأسفانه در بیشتر موارد سازندگان این برنامه‌ها، زحمت اینکه مباحث را ساده‌سازی کنند به خود نمی‌دهند و در رسانه‌هایی مانند تلویزیون که با عموم مردم با آن سروکار دارند، موضوعات علمی باید ساده شوند. به اعتقاد محمدرضا توکلی صابری، مباحث علمی در تلویزیون نباید با بیان آکادمیک مطرح شوند چراکه با بیان مسائل علمی خاص و سنگین، فقط افرادی تحصیل کرده متخصصین آن حوزه می‌توانند از برنامه استفاده کنند.

بیان موضوعات علمی به زبان ساده و به‌گونه‌ای که برای مردم عادی قابل فهم باشد یک هنر است. علم توصیف طبیعت است و زبان علم، زبان ساده‌ای است که شامل همان زیبایی طبیعت می‌شود. علم شامل موارد غامض و اصطلاحات پیچیده نیست.

به اعتقاد این برگزیده جشنواره ترویج علم، نقش رسانه‌ها در ترویج و ساده‌سازی مفاهیم علمی بسیار مهم است. وی در این رابطه گفت: به نظر من متون علمی نوشته‌شده را پیش از انتشار در رسانه‌ها باید به فردی کاردان سپرد تا ساده‌سازی شود. در واقع در رسانه‌ها باید با زبان ساده به کشفیات کشورهای دیگر یا فعالیت‌های دانشمندان پرداخت. موضوع دیگری که در زمینه ترویج علم نادیده گرفته می‌شود، کتابخانه‌ها هستند. متأسفانه در ایران اصلاً به کتابخانه توجه نمی‌شود. در بسیاری از کشورهای غربی هر شهر، شهرک یا محله علاوه بر آتش‌نشانی، بانک و کلیسا، یک کتابخانه‌ها نیز بنا شده است و کتابخانه یک اصل مهم در شهرها به حساب می‌آیند و مردم عادی خیلی راحت کتاب می‌گیرند پس می‌دهند. اکنون پروژه‌های بزرگی مثل کتابخانه ملی در کشور وجود دارد که

کتابخانه‌های خوبی هستند اما متأسفانه برای عموم مردم در دسترس نیستند. ما در محلات بزرگ تهران مثل تجریش، نیاوران، ونک یا شرق تهران کتابخانه عمومی نداریم.

به باور دکتر توکلی صابری، وجود کتابخانه باعث افزایش فرهنگ کتاب‌خوانی می‌شود؛ و به همین دلیل ما باید این فرهنگ را ترویج کنیم. در شرایط فعلی که ممکن است برای ساخت کتابخانه بودجه نداشته باشیم، می‌توانیم از ظرفیت مراکزی مانند مساجد بهره برده و در هر محله مهم‌ترین مسجد را در نظر بگیریم و در آن کتابخانه ایجاد کنیم. درواقع مساجد اولیه ما هم مسجد بودند و هم مدرسه و محل تعلیم دانش و عموماً کتابخانه داشتند. امروزه مسجد فقط محل عبادت شده است. چون ما اکنون بودجه نداریم که تعداد زیادی کتابخانه بسازیم چه اشکالی دارد که کتابخانه‌ها در مسجد باشد و مردم کتاب بگیرند و بخوانند.

یک مورد دیگر برای پیشبرد ترویج علم، ساخت کتابخانه در مدارس است. در مدارس ما باید کتابخانه ایجاد شود. متأسفانه خیلی از مدارس ما کتابخانه ندارند. کتابخانه‌هایی که دانش‌آموزان به آنجا رفته و به راحتی کتاب بگیرند و بخوانند؛ و محیطی که بتواند آن‌ها را به کتاب خواندن تشویق کند، در کودکانها، دبستانها و دبیرستانها وجود ندارد.

به باور من در کلاس‌های درسی باید کتاب‌ها را به کلاس آورده و دسته‌جمعی آن را خوانده و درباره موضوعات مطرح‌شده در آن کتاب بحث کنند. چنین برنامه‌هایی در مدارس ایران وجود ندارد. دانش‌آموزان باید کتاب را در کلاس بخوانند و معلم از آن‌ها در مورد آن کتاب سؤال کند و همگی در مورد آن کتاب بحث و گفتگو کنند.

گفتگو: احسان محمدحسینی